

Bibliotekos 60-čiai

***Onušio miestelio bibliotekos
istorijos puslapiai
1937-1997***

Bg

Trakų rajono savivaldybė
Trakų viešoji biblioteka

***Onušio miestelio bibliotekos
istorijos puslapiai
1937-1997***

Trakai, 1998

UDK 026

On 19

Regiono fondas

Viešoji biblioteka - tai atviras idėjų stalas, prie kurio kviečiami visi.

A. Šopenhaueris.

Sudarė: *Daiva Žilionienė,*
Jadvyga Kulikienė

Redagavo: *A. Pilienė*
J. Pulokienė

Vilniaus apskrities
Adomo Mickevičiaus
viešoji biblioteka

09/5931

ONUŠKIS

Onuškio miestelis yra Trakų rajone, 30 km. į pietvakarius nuo Trakų. Įsikūręs prie Trakų-Alytaus kelio.

Onuškis rašytiniuose šaltiniuose minimas kaip „sena“ ir „labai sena“ lietuvių gyvenvietė. Manoma, kad čia žmonės gyveno daug anksčiau, nei mini rašytiniai šaltiniai. Yra įvairių nuomonių apie Onuškio miestelio įkūrimą. Istorikai mano, kad Onuškio gyvenvietė įsikūrė bent XV a. pabaigoje, o dvaras dar anksčiau.

Onuškio gyvenvietė formavosi prie karališkojo dvaro, kuris buvo įsteigtas Skurdonių kaimo vietoje.

Miestelį niokojo gaisrai, neaplenkė jo ir sukilimai. Bet po visų negandų miestelis statėsi ir plėtėsi.

XIX a. Lietuvoje buvo audringas - buvo daug didelių sukilėlių kovų, revoliucijų. Neliko nuošalyje ir Onuškis. 1812 m. birželio 24 d. Į Lietuvą įžengia Napoleono kariuomenė. Onuškio gyvenvietėje pražygiavo keli smulkūs kariniai vienetai iš IV Italo korpuso. Šiaip Onuškio dvaras ir miestelis per prancūzmetį nenukentėjo.

XIX a. miestelio valdžios įstaigoje buvo vartojama rusų kalba. Bažnyčioje - lenkų kalba. Lietuviškai kalbančių ir save laikančių lietuviams buvo nedaug.

1901 metais į Onuškę atkėlus lietuvių kunigą, bažnyčioje suskambo lietuviška šneka. Lietuvybę palaikyti padėjo knygnešiai. Onuškio apylinkėse knygas bei kitus leidinius gabeno ir platino kunigas St. Šlomas, knygnešiai M. Stankevičius, A. Didikas, St. Banuškevičius. Gal būt jų buvo ir daugiau.

Mečislavas Stankevičius, pradėjęs veiklą Trakų krašte, vėliau dirbo Vilniuje J. Basanavičiaus knygnešių administratoriumi ir ekspeditoriumi. Jis buvo vadinamas vienu iš dvylikos Vilniaus lietuviybės apaštalu. Artimai bendravo su A. Smetona, L. Gira.

Knygnešys M. Stankevičius (sėdi)

Lietuvos Nepriklausomybę, keitėsi valdžios ir valdymo struktūros. Onuškio apylinkės taryba 1990 metais balandžio 1 d. V-ojoje sesijoje nusprendė apylinkės viršaičių išrinkti A. Tečioką.

1997 m. balandžio 25 d. rajono mero V. Mikalauško potvarkiu Nr. 20 Onuškio seniūnijoje naujam terminui seniūnu paskirtas Juozas Okunevičius.

1946 m. Onuškio miestelyje įkurta ligoninė.

**A n t a n a s
D i d i k a s**
gabeno spaudą iš Tilžės. **P a l a i k ė** artimus ryšius su Valkininkų klebonu. Jis labiau buvo žinomas už savo parapijos ribų.

**S t a s y s
B a n u š k e v i č i ū s**
k n y g a s paimdavo iš M. Stankevičiaus ir perduodavo Taučionyse gyvenančiam knygnešiui Volui. Vėliau veždavo jas iš Kauno ir Kaišiadorių. **B u v o** persekiojamas policijos.

A t k ū r u s

1534 m. Onuškyje buvo įkurta mokykla. 1777 m. parapinę mokyklą lankė 3 mokiniai.

1940 m. atidaryta Onušio pradinė mokykla.

1947 m. mokyklai suteiktas vidurinės mokyklos statusas.

Trečius metus mokyklai vadovauja Zita Okunevičienė. Šiuo metu mokykloje mokosi 189 mokiniai.

Onušio vidurinę mokyklą baigė visoje Lietuvoje žinomi žmonės: ekspremjeras M. Stankevičius, matematikas A. Jacunskas, skulptorius J. Lebednykas ir liūdnei pagarsėjęs J. Jarmalavičius.

Onušio bažnyčia savo grožiu ir architektūra nenusileidžia Vilniaus Katedrai. Senosios medinės bažnyčios vietoje 1823 m. dvarininkai Kazimieras ir Teresė Šetkevičiai ėmė statydinti mūrinę bažnyčią, kuri pašventinta 1829 m. spalio mėn. Prie šios bažnyčios buvo palikta senoji medinė varpinė.

1990 m. Onušio bažnyčios šventoriuje buvo pašventintas medinis kryžius 1941-1952 metų tremtiniams atminti. Šiame šventoriuje 1993 m. birželio 14 d. palaidoti Nepriklausomybės akto signataro Donato Malinausko (1869-1942), jo žmonos Sofijos ir sesers Filomenos palaikai, perkelti iš Altajaus krašto. Perlaidojant palaikus, dalyvavo LR Seimo pirmininkas Č. Juršėnas, vyskupas J. Matulaitis, vyskupas J. Tunaitis ir kiti garbūs svečiai.

Keturiolika metų (1939-1953) šioje bažnyčioje klebonavo Nikodemas Švogžlys - (Milžinas). Tai buvo šviesi asmenybė. Į Lietuvos kultūros istoriją įėjo kaip žymus kraštotyrininkas, bažnyčios istorikas, publicistas, eseistas, humanistas.

Iš Onušio bibliotekos istorijos

1937 m. kovo 15 d. įsakymu Lietuvos Švietimo ministras, remdamasis „Valstybinių viešųjų bibliotekų įstatymu“, įsteigė Trakų apskrityje IV eilės bibliotekas Aukštadvaryje ir Onuškyje („Bibliografijos žinios“, 1937. Nr. 1 p. 47). Tų pačių metų gegužės 22 d. Švietimo ministro įsakymu Onušio bibliotekos vedėju paskirtas pradžios mokyklos vedėjas Donatas Staniūnas.

„Lietuvos viešosios bibliotekos 1943 metų anketos” (V., 1996) duomenimis, 1942 m. vedėju paskirtas Aleksandras Naudžiunas. Biblioteka turėjo 1867 knygas, 75 skaitytojus, patalpos patenkinamos.

Vėliau dirbo čia J. Janavičiūtė, Svirinavičienė, J. Blikertas. 1957-1963 metais bibliotekos vedėja buvo E. Norinkevičienė. Biblioteka turėjo 5 tūkst. knygų, virš 400 skaitytojų, pradėjo organizuoti susitikimus su rašytojais, dailininkais, aktoriais, leidėjais.

1963 m. bibliotekos vedėja paskirta Irena Babravičienė. Ji atidavė šiam darbui geriausias 30 gyvenimo metų. 1967 m. biblioteka persikėlė į naują mūrinį administracijos pastatą, kuriame tebėra iki šiol. Čia įsikūrusi seniūnija, paštas, Onušio ir Taučionių bendrovių kontoros. Biblioteka užima 75 m² patalpą, yra atskiras kambarys skaitytojams vaikams.

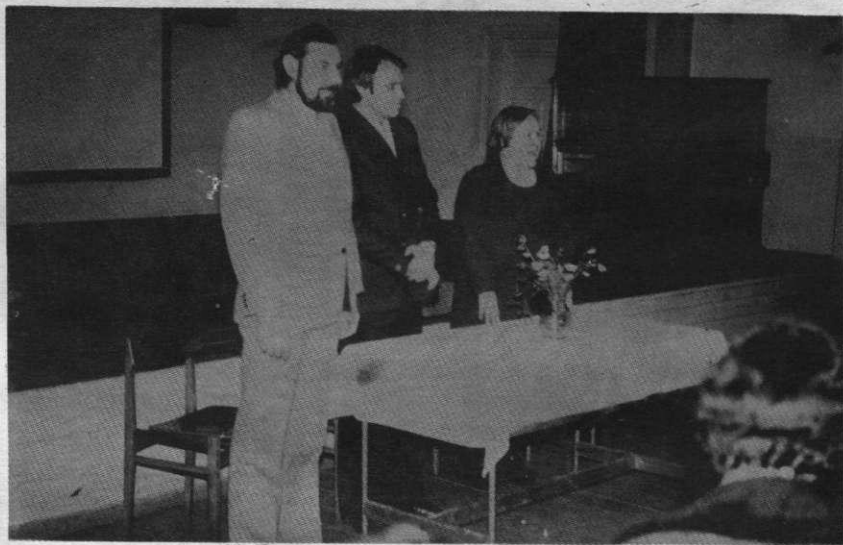

J. Babravičienė prie darbo stalo 1965 m.

1969 m. pagal „Bibliotekų surašymo anketą“ bibliotekos fonde buvo 6540 knygų, beveik visos lietuvių kalba. Prenumeravo 33 pavadinimų žurnalus ir laikraščius. Lėšas skyrė Kultūros ministerija. Bibliotekos fondas buvo atviras skaitytojams, visos knygos buvo įtrauktos į abėcėlinį ir sisteminių katalogus, aktualūs ir kraštotyros pobūdžio straipsniai buvo aprašomi ir kaupiami bendroje straipsnių bei kraštotyros kartotekose.

Nuo 1970 m. bibliotekoje pradėta rašyti „Garbės svečių knyga“. Pirmą įrašą čia paliko aktorius J. Budraitis po susitikimo su onuškiečiais, tais pačiais metais gruodžio 26 d. Po literatūros vakarų, švenčių - kasdieniniai darbai: knygų tvarkymas ir apskaita, skaitytojų aptarnavimas. Artimiausius kaimus I. Babravičienei padėjo aptarnauti pagalbininkai moksleiviai „knygnešiai“. Taip knyga pasiekdavo kiekvieną šeimą.

1972 m. onuškiečius aplankė rašytojas J. Mikeliniskas ir literatūros kritikas A. Zalatorius, 1974 m. - aktorius L. Noreika. 1978 m. įvyko J. Baltušio kūrybos vakaras, dalyvaujant aktoriui J. Jaruševičiui ir V. Bagdonui.

Aktoriai J. Jaruševičius ir V. Bagdonas.

Visus literatūros renginius - rašytojų kūrybos vakarus, poezijos šventes, literatūros popietes ir kitus I. Babravičienei padėjo organizuoti Onuškie vidurinės mokyklos mokytojai, ypač Vytautas ir Nijolė Baranauskai.

**Lit. vakaras skirtas S. Nėriai.
Poeziją skaito mokytoja N. Baranauskienė**

1 9 7 6
metais Irena Babravičienė suburia pagalbininkų būrelį - bibliotekos Tarybą, kuri padėjo organizuoti renginius, telkti ir aptarnauti skaitytojus. Tarybos pirmininke buvo išrinkta Z. Žilionienė, aktyviausia pagalbininkė, bibliotekos gerbėja ir jos įvaizdžio kūrėja spaudoje. Taryba daug prisidėjo rengiant 1978 metais bibliotekos ataskaitinę konferenciją.

Kalba I. Babravičienė, Z. Žilionienė (sėdi kairėje).

Bibliotekoje vyko poezijos, prozos ir muzikos vakarai. Pastaruosiuose dainuodavo visi, o tokios vakaronės išlikdavo ilgam atmintyje. Tai buvo didelis, daug pastangų ir organizacinių gabumų reikalaujantis darbas. 1987 m. bibliotekoje įkurtas klubas „Rugelis“. Jo pagrindinis tikslas - propaguoti lietuvių liaudies muziką, šokį, dainą. Tais pačiais metais buvo surengtas literatūros vakaras Maironio 125-osioms gimimo metinėms. Vakarą padėjo parengti mokytojai V. ir N. Baranauskai, J. Okunevičienė ir kiti.

1988 m. Minint S. Dariaus ir S. Girėno skrydžio per Atlantą, 55-ąsias metines, buvo surengta paroda, kurią atvežė alytiškis V. Bušinskas, turintis nuosavą Dariaus ir Girėno muziejų.

Bibliotekos dabartis

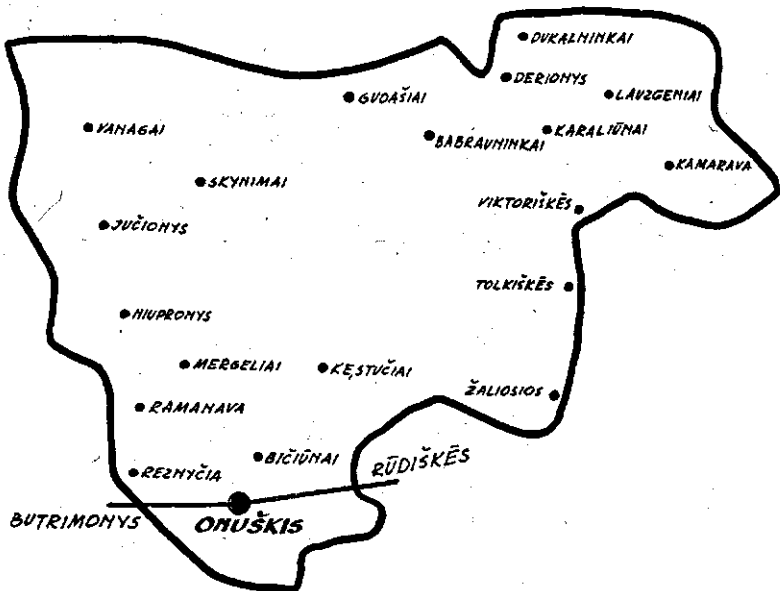
1992 m. į Onušio biblioteką paskirta Jadvyga Lenkevičienė, iki tol dirbusi Panošiškių bibliotekoje. Per keletą

Nepriklausomybės metų buvo daug dirbama su bibliotekos knygų fondu: išimta ir nurašyta visa sovietmečio ideologinė literatūra, pertvarkytas fondas pagal naują klasifikaciją, pertvarkyti katalogai. Tai kruopštus, skaitytojo akiai nepastebimas darbas.

1997 m. pabaigoje buvo virš 8 tūkst. knygų. Prenumeravo 40 pavadinimų laikraščių ir žurnalų. Per metus gavo 430 knygų. Jų stygius nepatenkina skaitytojų poreikių.

Iškyla nauji reikalavimai kraštotyros srityje: rinkti, kaupti dvasinės ir materialinės krašto kultūros ištakas, atskleisti jas augančiai kartai. Biblioteka renka tautosaką, aprašo liaudies meistrų, tautodailininkų darbus, renka medžiagą apie Onuškių krašto istoriją, žmones ir gamtą. Kai visose kultūros srityse sickiama stiprinti gerokai sutrūkinėjusius saitus su praeitimi, kraštotyros veikla tampa vis prasmingesnė.

Biblioteka aptarnauja 20 kaimų ir vienkiemių. Juose gyvena 1283 gyventojai. Skaito bibliotekoje 420, iš jų 168 mokiniai. Per metus apsilankė 3575 lankytojai. Šis skaičius akivaizdžiai rodo bibliotekos svarbą šio krašto žmonėms.

Literatūros parodomis, kitais renginiais pažymimos valstybinės šventės, svarbūs įvykiai, rašytojų jubiliejai. Literatūros vakarai: 1992 m. V. Krėvės 110-osios gimimo metinėmis, V. Kudirkos 135-osios metinėmis, 1994 m. - S. Nėries 90-osios metinėmis. 1995 m. - muzikos vakaras P. Širvio 75-osios gimimo metinėmis. Vyko literatūros popietės, skirtos Motinos, Tėvo dienoms. 1996-ieji - Vyriausybės skelbti neįgaliesiems metai. Į literatūros vakaronę „Atrakintos širdys“ susirinko neįgalieji iš aplinkinių kaimų.

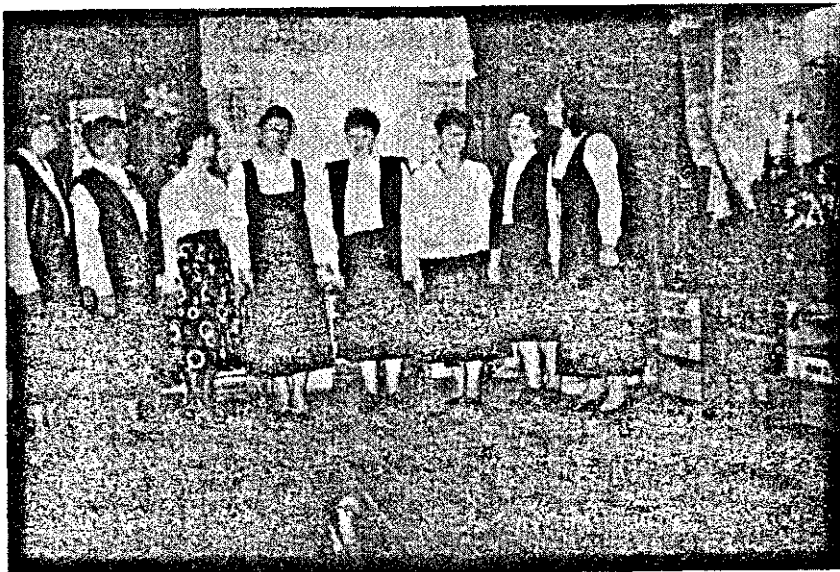

„Vakaras „Atrakintos širdys“ 1996 m.

1997 m. Mindaugo karūnavimo diena Onuškyje vyko didelė šventė, kurios svarbiausiu akordu buvo R. Lopatos knygos „Nepriklausomybės akto signataras Donatas Malinauskas“ pristatymas. Dalyvavo garbūs svečiai: Seimo narys R. Ozolas, knygos autorius, istorikas prof. A. Tyla, D. Malinausko giminaitis V. Jencius-Butautas; „Vorutos“ redaktorius J. Vercinkevičius.

Gegužės mėnesį onuškiečiams buvo pristatytas traciečio

Augustino Ickevičiaus romaną „Širdis kalba tyliai”. Mokiniai parengė literatūros kompoziciją, o moterų ansamblis padainavo.

**A. Ickevičiaus knygos „Širdis kalba tyliai” pristatymas.
Dainuoja Onušio moterų ansamblis. 1997 m.**

Onušio biblioteką lanko dideli ir maži. Skaitytojai ima knygas į namus, laikraščius ir žurnalus skaito bibliotekoje, knygos užsakomos iš Trakų viešosios ir Vilniaus bibliotekų. Teikiama informacija apie įstatymus, atsakoma į įvairias užklausas. Vaikai čia praleidžia dalį savo laisvalaikio, skaitydami vaikų periodiką, remontuodami knygeles, mokosi skaitymo kultūros. Tai - versmė, iš kurios sklinda šviesa, tiesa ir dvasingumas. Knyga - tautos ir valstybės išsivystymo simbolis. Visuomenės išsivystymo laipsnį atspindi ir biblioteka, sauganti knygas, jas kaupianti. Tikimės, kad į tai atkreips dėmesį institucijos, skirstančios valstybės lėšas. Tada skaitytojas visada ras bibliotekoje tai, ko į ją ateina.

Onušio biblioteka spaudoje

1948 m.

Dainelis R. Pagerinti ir pagyvinti bibliotekos darba: (Apie Onušio valsčiaus biblioteką) // Trakiečių šūkis. - Spalio 20.

1949 m.

Iš Onušio bibliotekos gyvenimo. // Trakiečių šūkis. Bal. 2.

1966 m.

Žilionienė Z. Skaitytojų pokalbis: (Onušio bibliotekoje įvyko skaitytojų susitikimas su ž. „Taryb. Moteris“ leidėjais) // Spartuolis. - Lapkr. 24.

1969 m.

Raimondas A. Poilsio valandos: (Apie Onušio bibliotekos aktyviausias skaitytojas iš Kęstučių kaimo) // Spartuolis. - Gruodžio 13.

1971 m.

Binkulys V. Onušio bibliotekoje: (Apie gerą vedėjos I. Babravičienės darbą) // Spartuolis. - Bal. 8.

Žilionienė Z. Onušio bibliotekoje: (Apie įdomius literatūros renginius ir vedėją I. Babravičienę) // Bibliotekų darbas. - Nr. 4. P. 14.

Babravičienė I. Jaunajam skaitytojui vadovaujant: (Apie darbą su vaikais. Onušio bibliotekoje) // Spartuolis. - Liepos 20.

Raimondas A. Įdomiausia bibliotekos knyga: (Apie svečių knygą) // Spartuolis. - Liepos 15.

1974 m.

Vičas A. Svečiuose - Laimonas Noreika. // Spartuolis. - Bal. 27.

1976 m.

Babravičienė I. Daug knygos draugų // Spartuolis. - Gegužės 22.

1978 m.

Babravičienė I. Rimtų darbų vagos. // Spartuolis. - Bal. 13.

1979 m.

Aleksiūnienė O. Kaip duonos kasdieninės. // Spartuolis. -
Liepos 3.

1981 m.

Aleksiūnienė O. Onuškiečių svečiai. // Spartuolis. - Bal.
28.

1982 m.

Andriūnaitė A. Turiningas laisvalaikis.: (Onušio
bibliotekoje) // Spartuolis. - Rugpj. 10.

1987 m.

Andriulionis J. Skalsos - „Rugelis“: (bibliotekoje įkurtas
klubas „Rugelis“) // Spartuolis. Rugpj. 6.

1997 m.

Vladienė Z. Dainuojančios Onušio moterys. (Bibliotekos
vedėja Jadvyga Lenkevičienė dalyvauja moterų ansamblyje). //
Galvė. Geg. 16.

Iš UNESCO viešųjų bibliotekų manifesto

(Dokumentas priimtas 1994 m. lapkričio 28 d. Paryžiuje)

Viešoji biblioteka, vietiniai žinijos vartai, sukuria pagrindines individo ir visuomenės grupių viso gyvenimo, mokymosi, nepriklausomų sprendimų ir kultūrinio tobulėjimo sąlygas.

Viešosios bibliotekos fondai ir paslaugos neturi priklausyti nuo jokios ideologinės, politinės, religinės cenzūros ar komercinio spaudimo.

Už viešąją biblioteką atsako vietos ir valstybės valdžia. Ją turi remti specialūs įstatymai, o finansuoti valstybės ir vietos vyriausybės. Ji turėtų būti kiekvienos ilgalaikės kultūros, informacijos, raštingumo ir švietimo programos esminė dalis.

Iš Onuškio bibliotekos „Garbės svečių knygos”

Visada malonu pabūti nuoširdžių literatūros gerbėjų būryje.
Ačiū Jums už nuostabiai gražų Jono Avyžiaus autorinį vakarą.

Linkime Jums ir ateityje taip pat atidžiai ugdyti onuškiečių
meilę lietuviškai knygai.

**Literatūros kritika
Stasys Lipskis**

1976 03 12

Jonas Avyžius

„Visada malonu susitikti su žmonėmis, kurie mėgsta,
supranta ir vertina meninį žodį. Tokie yra onuškiečiai! Malonu,
kad pakankamai juos pažįstu: jų nuoširdžiame, vaišingame krašte
esu dirbęs, su jais bendravęs, du kartus juos aplankęs su savo kūryba.

Sėkmės ir ištvermės Jūsų darbuose, džiaugsmuose ir
mintyse”.

Onuškis, 1979 05 19

J. Mikelinskas

„Labai esame Jums dėkingi už širdingą susitikimą „Fakto”
premjeros proga”.

**Vaiva Mainelytė
Algė Savickaitė
Regimantas Adomaitis**

„Didelis malonumas matyti tiek daug jaunų, mažliū akių.
Susitikimas su Onuškio moksleiviais ilgam paliks mūsų širdyse”.

1983 12 17

**Vyt. Skripka
V. Račickas**

„Mieli onuškiečiai, tegul visada jauku ir gera būna po Jūsų pastogėmis, tegul būna gėlėta Jūsų pievose ir saulėta - širdyse!”

Onuškis

Nuoširdžiai - R. Skučaitė

1985 03 27

J. Valančienė

„Su pavasario vieversio giesme bunda žemė. Ji laukia sėjėjo. Taip sėjama į žmogaus širdį ir gėrio, šviesos grūdas. Tegu dygsta!”

Su nuoširdžia pagarba

1985 04 12

L. Inis

„Ačiū gerb. onuškiečiai, už pakvietimą dalyvauti žemdirbio šventėje. Linkiu Jums sėkmės, būkite linksmi ir turtingi, o svarbiausia sveiki, brač”.

1987 11 15

V. Grašys